

Слави Василев

Проваленият парламентаризъм

Защо на България е необходима
президентска република

София, 2021

© Издателство „Изток-Запад“, 2021

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Слави Василев, автор, 2021

© Михаела Йотовски, оформление на корицата, 2021

ISBN 978-619-01-0900-6

СЛАВИ ВАСИЛЕВ

ПРОВАЛЕНИЯТ ПАРЛАМЕНТАРИЗЪМ

ЗАЩО НА БЪЛГАРИЯ Е НЕОБХОДИМА
ПРЕЗИДЕНТСКА РЕПУБЛИКА

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод / 7

Част I.

БЪЛГАРСКАТА СЪВРЕМЕННА ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА / 13

Какъв е контекстът на управлението на държавата три десетилетия след приемането на новата конституция?.....	13
Каква е политическата система в България?	14
Каква е истината за българския парламентаризъм?	16
Исторически кадър през 1991 г.: новата конституция след Живков.....	19
Как заработи приетата конституция?.....	21

Част II.

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧНИ КОНСТИТУЦИОННИ МОДЕЛИ / 25

1. Франция	26
2. Съединени американски щати.....	29
3. Република Южна Африка	33
4. Република Чили	38
5. Република Полша	41
6. Република Кипър	50
7. Федерална Република Германия.....	54

8. Република Турция.....	60
--------------------------	----

ЧАСТ III.

КАКЪВ Е ИЗХОДЪТ ЗА БЪЛГАРИЯ? / 73

История на принципа на разделение на властите	73
Дефектите на родния парламентаризъм.....	74
Как ще постигнем промяна?	79

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

КОНКРЕТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ / 85

УВОД

БЪЛГАРСКИЯТ ПАРЛАМЕНТАРИЗЪМ СЛЕД 1991 Г. –
НЕЕФЕКТИВНОСТ И ЛИПСА НА РЕАЛНО РАЗДЕЛЕНИЕ НА
ВЛАСТИТЕ: ПРИЧИНИ, ПОСЛЕДСТВИЯ И РЕШЕНИЯ

Човек може много да разбере за една държава, ако прочете внимателно първите думи в нейната конституция. В българския основен закон прави впечатление, че думата „парламент“ е написана преди думите „народ“, „държава“ или „власт“. Всъщност от четирите понятия народ е изписан на последно място. В Конституцията на САЩ например думата „народ“ е втора, ако броим думата „ние“ като първа. Тази кратка съпоставка, на пръв поглед повърхностна, говори много за българската политическа действителност след падането на еднопартийния режим.

Настоящият текст за разделението между трите власти и функционирането на институциите в българската политическа система е написан с цел да изобличи разминаванията между текстовете в конституцията и реалната политическа практика. Разминаванията са значими, тъй като са изневяря на духа на новата политическа система, приета през 1991 г., а именно гарантиране на суверенитет на мнозинството за сметка на суверенитет на политическия елит.

Анализът цели да докаже, че българският парламентаризъм на практика създаде собствен олигархичен полити-

чески елит. По същество преходът към свободата, започващ непосредствено след падането на комунистическия режим, се оказва една илюзия. Мнозинството български граждани продължиха да живеят под диктата на един елит, който се оказва по-корумпиран и отдалечен от интересите на хората от отишлата си в историята комунистическа номенклатура. Монографията цели да докаже, че този проблем е структурен, заложен в несъвършенствата на конституцията. В своята заключителна част анализът ще предложи нов политически модел на страната въз основа на системния подход, стъпващ на науката Сравнително конституционно право.

Това не е правна, а политическа книга.

Убеден съм, че има пряка връзка между степен на участие на гражданите в политическия процес на една страна и *корупцията, задкулисието и злоупотребата с власт*. Колкото по-въвлечено в политическите процеси е мнозинството граждани, толкова по-близко до неговите интереси ще работи държавата. Монографията се базира и на още едно убеждение. Човешката природа няма склонност да се самоограничава и е станало пословично колко често властта я корумпира. Всяка една политическа система трябва да бъде изработена, съобразявайки се с тази субективна черта от психологията, за да бъде устойчива.

Базирайки се на системния подход, монографията се разделя на три части.

Първата част е оформена като анализ на българската конституционна уредба. Какво представлява по същество българската политическа система днес? Краткият и чисто юридически отговор е: парламентарна представителна демокрация с многопартийна система, която способства за формирането и изразяването на политическата воля на гражданите. Конституцията предвижда законодателната

институция да доминира в йерархията на трите власти, тъй като тя освен всичко останало представлява суверена. Парламентът назначава, контролира и освобождава Министерския съвет, който движи основните лостове за управление на държавата. Съдебната власт е независима и гарантира върховенството на правото.

Всеки български гражданин ще се изсмее, ако чуе тази юридическа формулировка. На хартия нещата звучат чудесно, но отразяват ли те реалната динамика на политическите процеси? Макар че фокусът на обществото през последните години бе насочен към съдебната система, истината е, че несъвършенства има и в останалите две власти, или по-точно в начина, по който те функционират заедно. Целта на тази първа част е да вникне във взаимовръзката между трите власти, за да изведе на преден план разминаванията между текста на конституцията и реалната практика на българската политика. Казано иначе: какви са механизмите за контрол над властта в България? Каква е тяхната ефективност? Има ли някоя сред всички институции – министър-председател, Министерски съвет, депутати, парламентарна група, председателски съвет на Народното събрание, – която на практика ръководи останалите? Има ли въобще граници между властите? Разминаването, което ще изведем на преден план – между духа и текстовете на конституцията и реалните механизми, чрез които властта се осъществява, – ще обрисова истинската картина за функционирането на българската политическа система.

Във втората си част монографията представя анализ на различни форми държавно устройство на различни страни, чиято политическа система спада под характеристиките на представителната демокрация. Общото между тях е фактът, че поставят народа като суверен и единствен източник на

държавната власт. За целесъобразност съпоставката между различните държави, които ще представим, включва анализ на архитектурата на трите власти. Целта е да се изложат разнообразни варианти за подредба на институциите, за да може да се изолира процесът на вземане на решения спрямо подредбата на институциите: парламент, правителство, съдилища, гласуващи. Кой взема решенията? Кой носи отговорност и как се понася тя? Какви са механизмите, които гарантират суверенитета на мнозинството?

Този анализ ще се спре на различни конституционни модели на подбрани държави. Ще представим значими за приноса към конституционното право модели, като тези на САЩ, Франция и Германия, в рамките на които ще покажем различните подредби в архитектурата на законодателна, изпълнителна и съдебна власт в тези съвременни либерални представителни демокрации. Втората половина на втората част ще е посветена на близките по география до България държави, част от които членуваха във Варшавския договор и чиято съдба посрещна бурния вятър на промяната през 90-те години на миналия век. Ще изолираме в една заключителна част примера на Република Турция, тъй като силната ръка на президента Реджеп Ердоган преведе наследството на Кемал Ататюрк през една близка до философията на предложената тук промяна за България, но по същество с коренно различен краен резултат.

Третата част на монографията е логичното следствие от първите две: аргументация на идеята за необходимостта от създаването на нова конституция, която да отговаря на принципа на разделение на властите със силно подчертан механизъм „власт власт възпира“, познат в американската конституционна практика като принципа на *взаимозависимост и взаимно ограничаване на властите*.